

นโยบายการพัฒนาการเรียนระบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

POLICY OF ONLINE LEARNING SYSTEM DEVELOPMENT FOR INEQUALITY REDUCTION

ฐิตินันท์ ภควัฒตรการ¹ และ สมเดช มุงเมือง

Titinan Phakawattrakarn and Somdet Mungmuang

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand.

Email: titinan_st@windowslive.com¹

Received 25 April 2022 ; Revised 21 June 2022; Accepted 3 June 2023.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษานโยบายการพัฒนาการเรียนระบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจากอดีตถึงปัจจุบัน 2) ศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อนโยบายการพัฒนาการเรียนระบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และ 3) จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาการเรียนระบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดประชุมเชิงนโยบาย วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ในอดีตระบบการเรียนออนไลน์ทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นช่องทางการเรียนการสอนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา แต่ภายใต้สถานการณ์โรคระบาดทำให้การเรียนการสอนไม่สามารถดำเนินการได้ตามปกติ นโยบายการเรียนออนไลน์จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญเพิ่มมากขึ้น 2) องค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อนโยบายการพัฒนาการเรียนระบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ประกอบด้วย ด้านภูมิภาคนาหรือพื้นที่ ด้านฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัว ด้านสถานะและวัฒนธรรมในครอบครัว และด้านความแตกต่างทางเทคโนโลยี และ 3) ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาการเรียนออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ คือ ด้านแนวทางการจัดการศึกษา ควรใช้วิธีผสมผสานรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้านมาตรการและแนวทางการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการในด้านนโยบายต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนบนพื้นฐานของข้อมูลที่แท้จริง ด้านการจัดการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศแบบต่าง ๆ ควรปรับกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสม สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน โดยเฉพาะผู้ประกอบการ และ ด้านการบริหารและจัดการการเรียนออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำโดยการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เป็นสำคัญ

คำสำคัญ : นโยบาย; การเรียนระบบออนไลน์; ความเหลื่อมล้ำ.

Abstract

This qualitative research aimed to 1) study the evolution of policies regarding the development of online learning systems for reducing educational inequality from the past to the present; 2) identify the key components influencing these policies; and 3) propose a policy framework for the development of online learning systems aimed at reducing inequality.

The research results revealed as follows: 1) Historically, the online distance learning system via satellite was employed to mitigate educational disparities. However, with the onset of the pandemic, conventional teaching and learning practices became untenable, necessitating the introduction of a more versatile online learning policy across various channels. 2) Four crucial components were identified as influencing the policy for developing online learning systems to reduce inequality: domicile or geographical area, family socioeconomic status, family circumstances and cultural background, and disparities in technological access. 3) The proposed policy for developing the online learning system to address inequality encompasses the following recommendations: (1) In managing learning during pandemics, it is recommended to integrate a variety of learning approaches. (2) For operational measures and guidelines from the Ministry of Education, it is advisable to establish clear objectives based on authentic data and emphasize effective implementation. (3) Regarding teaching and learning management through diverse information networks and systems, it is suggested to identify suitable teaching and learning processes and foster collaboration among government, private, and public entities, particularly involving students' parents. Additionally, creating opportunities and channels that are accessible to all sectors equitably and impartially is recommended. (4) To address inequality, there should be a focus on area-based educational management in online learning organizations and administration.

Keywords: Policy, Online learning system, Inequality

บทนำ

ประเทศไทยมีความพยายามที่จะปฏิรูปประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และที่สำคัญคือการก้าวเข้าสู่ยุคของประเทศไทย 4.0 หากแต่การที่ประเทศจะประสบความสำเร็จคนในประเทศจะต้องมีความรู้ความสามารถ และมีความพร้อมในการรับการเปลี่ยนแปลง แต่ปัญหาที่พบในปัจจุบันคือ ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่มีความพร้อมเพียงพอ ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมหรือความเหลื่อมล้ำในกลุ่มคนที่มีความพร้อมและกลุ่มคนที่ไม่มีความพร้อม แต่ในท้ายที่สุดแล้วปัญหาเหล่านี้จะกลายเป็นปัญหาความไม่เข้าใจกันภายในสังคม ซึ่งถือว่าเป็นรากเหง้าแห่งปัญหาที่ยิ่งใหญ่ที่ควรได้รับการแก้ไขโดยเร็ว (Ratchawadee Saengmahamad, 2020) ช่วงปลายปี พ.ศ.2562 เกิดวิกฤตระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั่วโลก ส่งผลให้หน่วยงานทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนออกนโยบายให้ทำงานที่บ้าน (Work From Home) เพื่อลดความเสี่ยง

ในการได้รับเชื้อไวรัสส่งผลให้คนในสังคมจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Pathom Intharoeak, 2019)

ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลทำให้กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการกำหนดแนวนโยบายเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์โควิด-19 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการเรียนระบบออนไลน์ได้ถูกนำมาใช้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในขณะเดียวกันปัญหาในด้านการศึกษาก็เป็นปัญหาที่ประเทศไทยเผชิญมาอย่างยาวนานและขยายวงกว้างมากยิ่งขึ้น (Thairath online, 2021) โดยก่อให้เกิดปัญหาที่เกิดขึ้นตามมามากมาย เป็นการสะท้อนภาพให้เห็นชัดเจนว่าความเหลื่อมล้ำทางด้านการศึกษาของ ประเทศไทยมีช่องว่างมากยิ่งขึ้น แม้รัฐบาลจะกำหนดนโยบายให้เด็กทุกคนต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและไม่เสียค่าใช้จ่าย จากสถานการณ์ข้างต้นเป็นการตอกย้ำความแตกต่างด้านรายได้ของประชาชนว่ามีความเหลื่อมล้ำและสะท้อนให้เห็นความล้มเหลวในการจัดการศึกษาของรัฐที่ไม่สามารถทำให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างทั่วถึง (Post Today, 2021)

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเห็นได้ว่า โอกาสในการเข้าถึงทางการศึกษาส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ซึ่งการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น แต่ปัญหาที่สำคัญคือการเข้าถึงระบบการศึกษา ทั้งนี้ เนื่องจากโอกาสที่คนเราไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาหรือได้รับการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม มีสาเหตุเนื่องมาจากความไม่พร้อมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละคน ภายใต้นโยบายภาครัฐและสภาวะวิกฤตการณ์โรคระบาด ทั้งนี้ นโยบายการพัฒนาการเรียนระบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำเป็นความสำคัญที่ชี้ให้เห็นภาพรวมด้านการปรับตัวทางการศึกษาของประเทศไทย เพื่อให้ทุกคนได้รับการศึกษาได้ทั่วถึงอย่างต่อเนื่องและ เสมอภาค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายการพัฒนาการเรียนระบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ จากอดีตถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อนโยบายการพัฒนาการเรียนระบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาการเรียนระบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขอบเขตพื้นที่ศึกษา คือ จังหวัดนครปฐม ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ขอบเขตด้านเนื้อหาประกอบด้วย 1) นโยบายการพัฒนาการเรียนระบบออนไลน์ จากอดีตถึงปัจจุบัน 2) องค์ประกอบที่ส่งผลต่อนโยบายการพัฒนาการเรียนระบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และ 3) ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาการเรียนระบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

ขั้นตอนที่ 2 การประมวลผลจากแหล่งข้อมูลที่ศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ และนำข้อมูลมาสังเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ โดยครอบคลุมเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัย

ส่วนที่ 2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 และ เขต 2 ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครปฐม ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 1 จังหวัดนครปฐม ประธานอาชีวศึกษาจังหวัดนครปฐม และท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 84 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียน และผู้ปกครอง

ส่วนที่ 3 การจัดประชุมเชิงนโยบาย (Policy Meeting) โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักในการจัดทำนโยบาย/แนวทางในการพัฒนาการเรียนระบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน ใช้วิธีคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประชุมออนไลน์ด้วยวิธี Zoom Meeting

ส่วนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview)

ส่วนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) มีหลักการพื้นฐาน ได้แก่ การลดทอนข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากภาคสนาม เพื่อให้ได้กลุ่มข้อมูลที่มีความหมายร่วมกัน และมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของข้อมูลจนได้แบบแผนของความเชื่อมโยงที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้ดีที่สุด

ผลการวิจัย

สำหรับผลการวิจัยมีข้อค้นพบสรุปได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 1 การศึกษานโยบายการพัฒนาการเรียนระบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจากอดีตถึงปัจจุบัน พบว่า

1. การจัดการศึกษาของไทยมีวิวัฒนาการมาโดยตลอด จากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศ ทำให้ประเทศไทยต้องปรับตัวให้ทันสมัยและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้การจัดการศึกษาของไทยมีวิวัฒนาการเรื่อยมา

2. ในอดีตประเทศไทยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอน และมุ่งหวังให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงแม้จะอยู่ในพื้นที่ห่างไกล

3. ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายการเรียนออนไลน์เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ถึงแม้จะมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติแต่ต้อง ยอมรับว่าการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นวิถีใหม่ของการศึกษาไทยในอนาคตอันใกล้

วัตถุประสงค์ข้อ 2 การศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อนโยบายการพัฒนาการเรียนระบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ พบว่า

1. องค์ประกอบด้านภูมิปัญญาหรือพื้นที่ ส่งผลต่อการศึกษาระบบออนไลน์เป็นอย่างมาก จากผลการศึกษาพบว่า เด็กที่อยู่ในเขตเมืองจะมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาหรือมีโอกาสได้รับการศึกษาได้มากกว่าทั้งด้านระยะทางและคุณภาพของโรงเรียน

2. องค์ประกอบด้านฐานะทางสังคมและสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าฐานะทางสังคมและสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่ดีจะสามารถที่จะให้การสนับสนุน

และ ให้การส่งเสริมให้บุตรหลานได้รับการศึกษาได้มากกว่า ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุตรหลานได้มีโอกาสได้รับการศึกษาได้ดีกว่าด้วย

3. องค์ประกอบด้านสภาวะและวัฒนธรรมในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่าต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของครอบครัวส่งผลต่อการศึกษาของเด็ก นอกจากนี้ ความเชื่อและวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของพ่อแม่มีผลต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กด้วยเช่นกัน

4. องค์ประกอบด้านความแตกต่างทางเทคโนโลยี ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ความไม่พร้อมทางด้านเทคโนโลยีส่งผลต่อการเรียนออนไลน์

วัตถุประสงค์ข้อ 3 การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาการเรียนระบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ พบว่า

1. นโยบายด้านการจัดการศึกษาในสถานการณ์วิกฤต เป็นเครื่องมือของรัฐบาลสำหรับการพัฒนาประเทศโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการกำหนดนโยบาย ดังนั้น นโยบายภาครัฐต้องมีความชัดเจน แนวทางในการปฏิบัติที่ยึดหยุ่นตามบริบทของพื้นที่

2. มาตรการและแนวทางดำเนินงานบนพื้นฐานของข้อมูลและการสำรวจความต้องการของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง ตลอดจนการบูรณาการและประยุกต์ใช้แพลตฟอร์มที่เหมาะสมเพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

3. การจัดการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบต่าง ๆ ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

4. การบริหารและจัดการการเรียนระบบออนไลน์ ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมแก่สภาพพื้นที่ของผู้เรียน การจัดการศึกษาบนหลักการกระทำที่ทัดเทียมหรือเสมอภาค ตลอดจนผสมผสานวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมและต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 ในประเด็นดังนี้

1. การกำหนดนโยบายทางการจัดการศึกษาของไทยพบว่ามีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่องโดยตลอด รัฐบาลมีหน้าที่กำหนดนโยบายเพื่อให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะของ Ira Sharkansky (1970) Thomas R. Dye (1984) David Easton (1953) Mark Considine (2005) และ Boontan Dokthaisong (2010) ที่เสนอแนวคิดไว้ว่า การกำหนดให้ศึกษาแนวทางในการค้นหาปัญหาเพื่อจะกำหนดโครงการ แผนงาน กิจกรรมและการตัดสินใจของรัฐเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในทิศทางเดียวกันอย่างชัดเจนและถูกต้อง สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะของ Suebpong Suksom (2018) และ Phapassorn Worapattirakul (2017) ที่เสนอแนวคิดไว้ว่า นโยบายสาธารณะถือเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นให้บริการประชาชนให้เกิดความพึงพอใจและได้รับประโยชน์สูงสุด กล่าวได้ว่า การศึกษาได้มีวิวัฒนาการในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ต่างมีวิวัฒนาการเพื่อปรับให้เข้ากับยุคและสมัยของผู้คนในแต่ละยุค ปัจจัยที่ทำให้การศึกษามีวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงนั้นมีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัย

ภายนอกประเทศ โดยปัจจัยภายในเกิดจาก ความต้องการพัฒนาสังคมให้มีความเจริญและทันสมัย ในส่วนของ ปัจจัยภายนอกเกิดจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในด้านต่าง ๆ นั้นเอง

2. การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เป็นนโยบายและแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียน การสอนในโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อแก้ปัญหาเด็กยากจนในชนบทให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง รวมถึง การยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยการพัฒนาการใช้สื่อเทคโนโลยีทางไกลผ่านดาวเทียม สอดคล้องกับแนวคิด องค์ประกอบของการบริหารการพัฒนาของ Uratchanok Kongklum (2018) ที่เสนอแนวคิดไว้ว่า การบริหาร การพัฒนาเมืององค์ประกอบหลักที่สำคัญ 2 ประการคือ 1) องค์ประกอบการพัฒนาการบริหาร และ 2) องค์ประกอบการบริหารเพื่อการพัฒนา โดยองค์ประกอบหลักแต่ละองค์ประกอบนี้ยังมีองค์ประกอบรองอีก ด้วย อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบรองล้วนเป็นเครื่องมือของการพัฒนาประเทศทั้งสิ้นและ ทั้งหมดได้รับผลกระทบหรือมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมด้วย

3. การเรียนออนไลน์ ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลทำให้กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการกำหนดแนวนโยบายเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์โควิด-19 ให้สามารถเกิดขึ้นได้อย่าง มีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนออนไลน์ของ Pinbunya Lammana (2020) ที่เสนอ แนวคิดไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์วิกฤตหรือภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉินรวมถึงสภาวะการ หยุดชะงักทางการศึกษาที่เกิดขึ้นจากปัญหาอื่น ๆ เป็นสาเหตุให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้ ตามปกติ สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนออนไลน์ของ Phiriya Pholpirun (2020) ที่เสนอแนวคิดไว้ว่า การ จัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นสิ่งใหม่ในการรับรู้ของบุคคลทั่วไป แต่สำหรับการศึกษาได้รับรู้และตระหนักถึง การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นก่อนจะมีสถานการณ์วิกฤตด้วยกระบวนการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ Kunathip Champanil (2020) ได้ศึกษาแนวทางการสร้างความเป็นพลเมืองดิจิทัลของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า องค์ประกอบคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัลมี 3 ด้านคือ 1) การรู้และใช้ดิจิทัล 2) จริยธรรมในการใช้ดิจิทัล 3) ความสัมพันธ์และสังคมดิจิทัล นอกจากนี้ Wittaya Wayo, Apiradi Charoennukul, Chatsuda Kandayan and Janya Konyai (2020) ได้ศึกษาเรื่องการเรียนการสอนแบบ ออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 แนวคิดการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน พบว่า การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019: COVID-19) เป็น สาเหตุของการปรับตัวโดยเฉพาะสถาบันทางการศึกษาที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบปกติได้ จำเป็นต้องให้รูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์โดยรูปแบบการเรียนการสอนมีหลากหลายวิธี ทำให้ผู้สอน และผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้ การพิจารณาองค์ประกอบและรูปแบบที่สอดคล้องเหมาะสมกับลักษณะวิชา และบริบทของผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 ในประเด็นดังนี้

1. องค์ประกอบด้านภูมิลาเนาหรือพื้นที่ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ratchawadee Saengmahamad (2020) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา Onanong Phothisram (2020) ที่เสนอแนวคิดไว้ว่า การเรียนออนไลน์ในสถานการณ์วิกฤตจำเป็นจะต้องแยกระดับชั้นของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนแต่ละระดับชั้นมีความแตกต่างกัน มีความตั้งใจเรียนแตกต่างกัน ส่งผลทำให้วิธีการเรียนการสอน ย่อมจะต้องแตกต่างกันไปด้วย สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ส่งผลต่อนโยบายการเรียนออนไลน์ ของ Wichitra Suksawat (2020) ที่เสนอแนวคิดไว้ว่า เด็กเล็กที่ต้องเรียนออนไลน์ จำเป็นต้องให้พ่อแม่ ผู้ปกครองดูแลส่งผลให้พ่อแม่ผู้ปกครองต้องจัดสรรเวลาเพื่อที่จะช่วยเหลือลูกในขณะที่เรียนออนไลน์

2. องค์ประกอบด้านฐานะทางสังคมและสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว Winit Phacharoen (2021) เสนอแนวคิดไว้ว่า ภายใต้บริบททางสังคมและยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การพัฒนา

ทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนและเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในสังคมให้ดีขึ้น ส่งผลทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม ทุกคนไม่สามารถที่จะมีความพร้อมหรือความเท่าเทียมกันในเรื่องการเข้าถึงบริการหรือการเข้าถึงในงานสาเหตุเนื่องมาจากการมีปัจจัยที่หลากหลายประการที่ไม่สนับสนุน ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานสำหรับเทคโนโลยีสารสนเทศดิจิทัล ปัญหาด้านนโยบายภาครัฐ และปัญหาด้านปัจจัยระดับบุคคลแต่ละบุคคลด้วย เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Akkaporn Kokkanplu (2020) ที่เสนอแนวคิดไว้ว่า สถานภาพและชนชั้นของคนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อโอกาสในการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาต่าง ๆ การปฏิบัติที่มีความแตกต่างจึงเกิดเป็นความไม่เท่าเทียมกัน ในส่วนของการศึกษาของไทย โอกาสในการเข้าถึงบริการด้านการศึกษาที่มีความแตกต่างกันมาก มีสาเหตุหลักมาจากความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ ดังนั้น การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ดังนี้ 1) เพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาเพื่อเลื่อนฐานทางสังคม 2) ปรับปรุงหลักสูตรให้เข้ากับบริบทเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา และ 3) ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการศึกษาที่สอดคล้องกับท้องถิ่นอย่างจริงจัง

3. ด้านสถานะและวัฒนธรรมในครอบครัว สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบความเหลื่อมล้ำของ Akkaporn Kokkanplu (2020) ที่เสนอแนวคิดไว้ว่า สถานภาพและชนชั้นทางสังคมของคนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อโอกาสในการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาต่าง ๆ การปฏิบัติที่มีความแตกต่างจึงเกิดเป็นความไม่เท่าเทียมกัน และ เมื่อความไม่เท่าเทียมกันมีความชัดเจน จึงนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำที่สร้างปัญหาต่าง ๆ มากมาย ดังนั้น ด้านนโยบายของรัฐจึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมาก ในการที่จะลดหรือเพิ่มความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศและความรู้ เนื่องจากรัฐเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์และลักษณะของการแข่งขัน ประเทศที่รัฐบาลตั้งเป้าหมายที่จะพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงอย่างมีคุณภาพและครอบคลุมทั่วประเทศจะทำให้ประชาชนในประเทศสามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศและความรู้ได้ทั่วถึงและครอบคลุมมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 ในประเด็นดังนี้

1. ด้านการจัดการศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 กระทรวงศึกษาธิการควรมีแนวทางปฏิบัติดังนี้ 1) ควรกำหนดนโยบายหรือมาตรการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับสถานการณ์ มีความชัดเจน หลากหลาย และยืดหยุ่นให้กับสถานศึกษาได้ปรับการดำเนินการตามบริบทขอบเขตพื้นที่ของสถานศึกษานั้น ๆ 2) ควรมีการสนับสนุนช่วยเหลือสถานศึกษาให้สามารถดำเนินการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์วิกฤต 3) ควรให้มีการจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอเหมาะสมกับการปฏิบัติงานและการจัดให้มีระบบการเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรทางการศึกษาตามความเหมาะสม และให้มีระบบประกันความปลอดภัยทั้งจากการติดเชื้อและอุบัติเหตุให้กับครูที่ออกปฏิบัติงานนอกพื้นที่ 4) ควรเร่งพัฒนาครูให้มีศักยภาพสำหรับการจัดการเรียนรู้ 5) ควรให้การสนับสนุนช่วยเหลือนักเรียนและผู้ปกครองเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานการณ์ และ 6) ควรมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษากลางและสำหรับสถานการณ์วิกฤต สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Phra Khemmathat Silasaro (Run Samran) (2017) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน พบว่า การศึกษานโยบาย และยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 Winit Phacharoen (2021) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมหรือความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของคนไทยในวัยเรียนในสถานการณ์โควิด-19 พบว่า คุณภาพและมาตรฐานที่แตกต่างของสถานศึกษาและระดับการศึกษา ของผู้เรียนแต่ละช่วงชั้นแตกต่างกันเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ ภูมิหลังทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียนที่มีผลทำให้ต้องปรับตัวใหม่ที่มีการเรียนออนไลน์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Siriporn Inthasonthi. (2020) ได้ทำการศึกษาเรื่องโควิด-19 กับการเรียนการสอนออนไลน์ พบว่า การระบาดของโควิด-19 ส่งผลต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก เนื่องจากทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องมีการ

ปรับตัวในการเรียนการสอนจากการเรียน การสอนในห้องเรียนเป็นการสอนออนไลน์ ซึ่งมีการเลือกใช้โปรแกรมในการเรียนออนไลน์ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และเนื้อหาของบทเรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Phra Khemmathat Silasaro (Run Samran) (2017) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน พบว่าในการเข้าถึงการศึกษาภาคบังคับของ คนไทยซึ่งนโยบายและยุทธศาสตร์ที่จะลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมสามารถดำเนินการได้ด้วยการขยายการจัด การศึกษาทางไกลโดยใช้โครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลและ ขาดแคลนผู้สอน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Jose Cuesta (2013) ได้ทำการศึกษาเรื่องวิเคราะห์การ กระจายโอกาสและความเท่าเทียมของโอกาสทาง การศึกษาและสาธารณสุขกับบทบาทการใช้จ่ายของภาครัฐ พบว่า การวัดการกระจายประโยชน์ทั้งทางด้านการศึกษาและสาธารณสุข วัดโดยใช้แนวคิดการวิเคราะห์การ กระจายโอกาสให้ผลการวิเคราะห์ได้ใกล้เคียง ความเป็นไปได้มากกว่า เนื่องจากโอกาสสามารถนำมาใช้ กำหนดการใช้จ่ายของภาครัฐได้แม่นยำ เพื่อปรับปรุงให้ ทุกคนในสังคมมีโอกาสที่เท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการวิเคราะห์การกระจายโอกาสในระดับพื้นที่ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความ แตกต่างในเงื่อนไขที่ส่งผลต่อโอกาสในการเข้าถึงบริการของภาครัฐ

2. ด้านมาตรการและแนวทางการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ ควรมีมาตรการและแนวทางการดำเนินงานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยกำหนดมาตรการและแนวทางการดำเนินงานบนพื้นฐานข้อมูล ที่สำรวจความต้องการทั้งจากนักเรียน ครูผู้สอน สถานการณ์ สอดคล้องกับแนวคิดการนำนโยบายสาธารณะไป ปฏิบัติของ Sanya Kanaphum and Burachat Chandaeng (2019) ที่เสนอแนวคิดไว้ว่า หากพิจารณาใน ด้านการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ จะพบว่านโยบายถูกกำหนดขึ้นโดยให้ความสำคัญกับสิ่งที่ผู้กำหนด นโยบายพยายามจะทำหรือนโยบายถูกกำหนดขึ้นจากส่วนบน ดังนั้น เมื่อนโยบายของรัฐบาลได้ถูกประกาศ ออกมาแล้ว ในทางปฏิบัตินโยบายจะระบุว่าให้หน่วยราชการเป็นผู้รับผิดชอบ ดังนั้น ความสำเร็จหรือความ ล้มเหลวของนโยบายย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่แรก ซึ่งมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลทำให้นโยบายต้องถูกเปลี่ยนแปลงไปจาก วัตถุประสงค์เดิมได้ การนำนโยบายไปปฏิบัติมีความสำคัญต่อการปรับปรุงการปฏิบัติให้ดีขึ้นและสำคัญต่อการ เพิ่มสมรรถนะของภาครัฐในการสนองความต้องการของส่วนรวมให้มากขึ้น การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงไม่ใช่ เรื่องง่ายเนื่องจากมีความซับซ้อนและยุ่งยาก ตลอดจนมีความเกี่ยวกับองค์กรและบุคลากรต่าง ๆ อย่าง กว้างขวาง จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ นอกจากนี้ ในส่วนของการปฏิรูปการศึกษา และการจัดการเรียนรู้จึงเป็นโจทย์สำคัญสำหรับทุกภาคส่วนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินการและจะ สำเร็จได้ต้องผ่านกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ พร้อมรับกับความท้าทายความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่จะทำให้ ประสิทธิภาพที่เกิดขึ้นสูงสุดต่อการศึกษาโดยมีแนวคิดพื้นฐานในการส่งเสริมการศึกษาให้มีศักยภาพ และมีการ กำหนดนโยบายให้เป็นรูปธรรมเพื่อนำไปสู่ การพัฒนากรอบทิศทางนโยบายที่สอดคล้องกับองค์การภาครัฐ และเอกชน

3. ด้านการจัดการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบต่าง ๆ เพื่อลด ความเหลื่อมล้ำ ดังนี้ คือปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นกรณีเฉพาะ การจัดการศึกษาตามบริบทของ พื้นที่ ส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน และมุ่งพัฒนาเมืองและถิ่นฐานให้มนุษย์ได้อยู่ร่วมกัน อย่างปลอดภัยและมีการช่วยเหลือเกื้อหนุนซึ่งกันและกันสู่ความยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดนโยบาย Thailand 4.0 ของ Ratchawadee Saengmahamad (2020) ที่เสนอแนวคิดไว้ว่า การพัฒนาการศึกษาเพื่อให้เป็น การศึกษา 4.0 (Education 4.0) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่สอน โดยให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่มี อยู่ทุกหนทุกแห่ง บนโลกนี้มาบูรณาการในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเป็นการพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ มาตอบสนอง ความต้องการของสังคม ซึ่งการเรียนการสอนในปัจจุบันยังคงห่างไกลในหลาย ๆ มิติ เนื่องจากส่วนใหญ่ยังคง

สอนให้ทำโจทย์แบบเดิม ๆ อีกประเด็นสำคัญคือผู้เรียนไม่เริ่มที่จะรู้จักสังคม เนื่องจากส่วนใหญ่ใช้เวลาในโลกออนไลน์ไปกับการบันเทิงเสีย เป็นส่วนใหญ่ กล่าวได้ว่าหากนำเทคโนโลยีไปใช้ในด้านที่ให้เกิดประโยชน์จะเป็นความยากและความท้าทายของผู้ที่จะต้องทำหน้าที่สอนในยุคนี้ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาทางไกลของ Rungchatchadaporn Wehachat (2021) ที่เสนอแนวคิดไว้ว่า การเรียนหรือการศึกษาทางไกลเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ Pinbunya Lammana (2020) เสนอแนวคิดไว้ว่า การเรียนออนไลน์เป็นการเรียนรู้ที่สามารถทำได้ในทุกที่และทุกเวลาด้วยเครือข่ายอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ ก่อให้เกิดการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาไทยทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและเพื่อเป็นพลเมืองที่สร้างความยั่งยืนให้กับประเทศในอนาคต

4. ด้านการบริหารและจัดการการเรียนระบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำที่เหมาะสมกับสังคมไทย ได้แก่ การพัฒนาการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมแก่สภาพพื้นที่ของผู้เรียน เพื่อที่จะทำให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องและเสมอภาค การจัดการศึกษาควรคำนึงถึงการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่ในระดับภูมิภาคหรือท้องถิ่นเป็นสำคัญ การจัดการศึกษาจึงต้องออกแบบที่สนองตอบต่อความต้องการของพื้นที่เป็นสำคัญ และการจัดการศึกษาบนหลักแห่งการกระทำที่ทัดเทียมกันหรือเสมอภาคกัน โดยนัยนี้รวมถึงการเจริญก้าวหน้าหรือความเจริญของเมืองให้ใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Pinbunya Lammana (2020) ที่เสนอแนวคิดไว้ว่า ในการเรียนออนไลน์ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและองค์ประกอบสำคัญของศูนย์กลางในการจัดการศึกษา ดังที่ว่า ความสำเร็จในระบบการเรียนการสอนด้วยอีเลิร์นนิ่งเกี่ยวข้องกับโดยตรง กับวิถีของระบบ ทั้งในด้านการวางแผนการออกแบบการประเมินผลและการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบออนไลน์ ซึ่งทั้งหมดถือเป็นการสนับสนุนกิจกรรมด้านการเรียนการสอน ระบบการเรียนการสอนด้วยอีเลิร์นนิ่งไม่เพียงแต่จะมีความหมายสำหรับผู้เรียนเท่านั้น แต่มีความหมายกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดในระบบการศึกษา ระบบการเรียนการสอนด้วยอีเลิร์นนิ่งมีแนวโน้มที่จะมีความหมายต่อผู้เรียนก็ต่อเมื่อสามารถเข้าถึงได้ง่ายมีการจัดการและการนำเสนอที่ดียึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่น และมีการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีที่สามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนได้ เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และบรรลุ หรือประสบความสำเร็จในการเรียนตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้และเป้าหมายของการเรียนในรายวิชา มีความสุขจากการเรียนก็จะส่งผลต่อระดับความพึงพอใจและช่วยลดจำนวนผู้เรียนที่ลาออกกลางคัน ซึ่งทั้งหมดจะส่งผลโดยตรงต่อสถาบันการศึกษาในแง่งบประมาณและการลงทุน

การจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นสิ่งใหม่ในการรับรู้ของบุคคลทั่วไป แต่สำหรับแวดวงการศึกษาได้รับรู้และตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นก่อนที่จะมีสถานการณ์วิกฤต ด้วยกระบวนการทัศนคติการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่มีการปรับตัวที่ละน้อย แต่เมื่อมีสถานการณ์วิกฤต จึงได้มีการปรับใช้ในอัตราที่เร่งขึ้น อาจจะมีปัญหาบ้าง แต่เมื่อตั้งหลักได้ก็สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเลือกใช้แพลตฟอร์มตามทีถนัด การออกแบบบทเรียน การจัดการห้องเรียน การใช้สื่อในการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการจัด การเรียนการสอน ถึงแม้จะมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติ แต่ต้องยอมรับว่าการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นวิธีใหม่ที่จะเป็นไปของการศึกษาไทยในอนาคตอันใกล้

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเรื่อง นโยบายการพัฒนาการเรียนระบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ผู้วิจัยสรุปได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การศึกษานโยบายการพัฒนาการเรียนระบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

สรุป

การเรียนด้วยระบบออนไลน์ เป็นการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่นำคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาเชื่อมโยงกันเป็นการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ทำให้สะดวกในการเรียนรู้เพราะสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งครูผู้สอนในยุคการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความสามารถในการสอนด้วยวิธีการสอนใหม่ ๆ และใช้บริบทของสังคมโลกที่เป็นอยู่ ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา (educational technologies) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งของหลักสูตรการสอนในศตวรรษที่ 21 ประเด็นที่สำคัญคือ ต้องตระหนักว่าไม่ใช่การสอนเทคโนโลยีแต่เป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี

อย่างเหมาะสมกับภาระงานสอนของครูผู้สอน เพื่อที่จะส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งเนื้อหาในศตวรรษที่ 21 ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 แพร่ระบาดไปในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศให้สถานศึกษาในสังคมและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ ปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษ และให้สถานศึกษาจัดให้มี การเรียนการสอนด้วยการไม่ต้องเข้าชั้นเรียน โดยปรับการเรียนการสอนเป็นทางออนไลน์ แต่บริบทของประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในการเรียนทางไกลค่อนข้างสูง ประกอบกับข้อมูลของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) บ่งชี้ว่าสัดส่วนของครัวเรือนที่มีคอมพิวเตอร์ค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของประเทศพัฒนาแล้ว นอกจากนี้ การสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติยังสะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำสูงในการเข้าถึงอุปกรณ์ดิจิทัล โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีฐานะยากจน และครัวเรือน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีนักเรียนกว่า 8 หมื่นคน อยู่ในพื้นที่ที่ไฟฟ้าเข้าไม่ถึง (Pongthath Vanichanan, 2020)

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีศักยภาพเพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนการแข่งขันของประเทศ โดยมีภาครัฐเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยได้เข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม พร้อมทั้งจะดำรงชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง ในขณะเดียวกันการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย ก็ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง การเรียนทางไกลและการเรียนออนไลน์เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนซึ่งไม่ได้เลือกเข้าเรียน หรือไม่สามารถจะเข้าเรียนในชั้นเรียนที่มีการเรียนการสอนตามปกติได้ การเรียนทางไกลและการเรียนออนไลน์นับเป็นรูปแบบการศึกษาที่เอื้อประโยชน์ให้กับผู้เรียนที่ไม่สามารถเข้าเรียนในระบบให้สามารถเข้าถึงระบบการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบาย แผน มาตรการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีความชัดเจน ทันต่อสถานการณ์ และควรเป็นนโยบายที่เอื้อให้สถานศึกษาสามารถปรับได้ตามบริบทของสถานศึกษา ตลอดจนควรมีศูนย์สื่อสารและประสานนโยบายให้เป็นเอกภาพระหว่างหน่วยงานนโยบายและหน่วยงานปฏิบัติ

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ควรศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อจัดทำ แนวทางการจัดการศึกษาออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อนำไปปฏิบัติให้บรรลุผล นอกจากนี้ กำหนดนโยบายและการสื่อสารนโยบายในสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ควรกำหนดนโยบาย แผนการดำเนินการในระยะยาว มาตรการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ระบบออนไลน์ อย่างเป็นระบบ มีความชัดเจน ทันต่อสถานการณ์ การแพร่ระบาดโควิด-19 สามารถปรับดำเนินการได้ตามบริบทของสถานศึกษา และควรสื่อสารนโยบายและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนด้วยวิธีการและช่องทางที่หลากหลาย

3. ควรมีการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาให้มีความชัดเจน ครอบคลุมรอบด้าน โดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ แล้วกระทรวงศึกษาธิการควรปรับเป็นหน่วยงานกลาง คอยทำหน้าที่ให้คำแนะนำและสนับสนุน การดำเนินงานของคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาที่ขาดแคลนงบประมาณและความพร้อมในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ ควรมีการเกิดโอกาสให้สถานศึกษามีอิสระในการออกแบบ การจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน จะส่งผลให้การกระจายอำนาจสมบูรณ์มากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ควรจัดทำสื่อออนไลน์หรือสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อการประชาสัมพันธ์ และสร้างความรู้ความเข้าใจให้ผู้เรียนและผู้ปกครองได้เกิดองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนการสอน ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นการสร้างแนวปฏิบัติเพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนได้ ปฏิบัติตามแนวทางและหลักเกณฑ์ที่กำหนด

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรหาแนวทางปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอนใหม่ โดยเน้นการเรียนการสอนในรูปแบบ Active Learning เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ สังเกต ปฏิบัติ และสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ปรับ เวลาเรียนในห้องเรียนให้น้อยลงและให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองผ่านวิธีการต่าง ๆ ให้มากขึ้น เช่น ผ่าน การอ่านและการสังเกตผ่านการศึกษาค้นคว้าทางสื่อต่าง ๆ ผ่านการปฏิบัติและการแก้ปัญหา ซึ่งยุคปัจจุบัน ผู้เรียนหาความรู้เพิ่มเติมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพิ่มมากขึ้น และการจัดการศึกษาต้องเน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู กับผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญ

3. หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานเอกชน และทุกภาคส่วน ควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสำรวจความต้องการความช่วยเหลือสำหรับกลุ่มเด็กที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์วิกฤต และ เด็กด้อยโอกาสต่าง ๆ ให้ได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางโอกาสในการเข้าถึง การศึกษา

4. สถานศึกษาควรชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ปกครองในการจัดการเรียนรู้ และจัดทำคู่มือการเรียนและการปฏิบัติตนสำหรับนักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในสถานการณ์วิกฤต และส่งเสริมให้ นักเรียน มีวินัยในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เสริมสร้างเจตคติต่อการเรียนรู้แบบพึ่งพาตนเอง นักเรียนมีอิสระทาง ความคิด สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนมีความฉลาดรู้ในการใช้ สื่อเทคโนโลยี เพื่อการแสวงหาความรู้ ให้เกิดประสิทธิภาพ โดยการสอนให้มีความรู้ ความเข้าใจในการใช้และ การเข้าใจถึงสื่อเทคโนโลยี รวมทั้งสิทธิและความปลอดภัยในการใช้สื่อเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโควิด-19 และผลกระทบต่อสถานศึกษาที่อยู่ต่างสังกัด มีขนาดสถานศึกษา หรือบริบท ที่ต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเฉพาะเจาะจง สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมพัฒนาได้สอดคล้อง กับสภาพบริบทที่แตกต่างกัน

2. ควรมีการวิจัยประเมินผลนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศสำหรับการตัดสินใจพัฒนานโยบายการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของ สถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์วิกฤตที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

3. ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาครูสำหรับการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์ วิกฤต และศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จและปัจจัยอุปสรรค เพื่อค้นหาแบบปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ใน การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา

4. ควรพัฒนาต่อยอดงานวิจัยในลักษณะการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความเป็นไปได้และมีความเหมาะสมที่นำไปใช้ปฏิบัติ เพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบายเกิดผลเป็นรูปธรรมและมีความครอบคลุมในการนำไปปฏิบัติมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้ได้รูปแบบที่จะเป็นแนวปฏิบัติให้แก่สถานศึกษาในการ

จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้มีความรู้ทางวิชาการควบคู่กับการส่งเสริมทักษะทางด้านเทคโนโลยีในการต่อยอดสู่ความเป็นเลิศหรือการประกอบอาชีพในอนาคต

References

- Kokkanplu, A. (2020). "Factors influencing social inequality in the area. Community-Based Tourism, Thailand." *Humanities*. 21(3), 215-236.
- Dokthaisong, B. (2010). *Scope of Public Administration in the Globalization Era*. Bangkok: Intellectuals.
- Considine, M. (2005). *Making public policy: Institutions, actors, strategies*. Cambridge, MA: Policy Press.
- Easton, D. (1953). *The Political System: An Inquiry into the State of Political Science*. New York: Alfred A. Knopf.
- Cuesta, J. (2013). *Social Spending, Distribution, and Equality of Opportunities: The Opportunity Incidence Analysis*. World Bank.
- Champanil, K. (2020). "Guidelines for creating digital citizenship of secondary school students." *Educational Administration Journal*. Khon Kaen University. 16(1), 116-127.
- Phothiram, O. (4 November 2020). *Online learning*. (Winit Phacharoen, interviewer)
- Pathom Intharok M. (2019). *Please Mind The Digital Gap...Thai digital population in the marginalized*. Retrieved November 17, 2021, from <https://brandinside.asia/>
- Worapattthirakul, P. (2017). Management of the Thai Government under the Welfare State System. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*. 4(1), 110-122.
- Silasaro, K. (Run Samran). (2017). "A Analysis of Policies and Strategies for Sustainable Reduction of Inequality in Thai Society. *Rattanakabuth Academic Journal (RATANABUTH JOURNAL)*. 3(2), 63-68.
- Pholpirun, P. (2020). *Study "online" with school closures and openings during COVID-19*. Retrieved September 24, 2021 from: <https://www.posttoday.com/finance-stock/columnist/621935>
- Lammana, P. (2020). "Duties of the State in Education Management: Strengthening Students' Readiness for Online Learning." *Social Science Journal Law of Political Science*. 4(2), 150-175.
- Vanichanan, P. (2020). *Basic education in the Covid-19 era: how to open and close schools?*. Retrieved April 18, 2022, from <https://tdri.or.th/2020/05/basic-education-in-covid-19-crisis-reopening-school-after-lockdown/>
- Post Today. (2021). *Overlap...online learning 4.0 rural children drop out of the education system*. Retrieved on September 22, 2021 from <https://www.posttoday.com/>
- Saengmahamad, R. (2020). *Assessment of the democratic situation of Thailand: Catching the Pulse of Thai Democracy B.E. 2020*. Retrieved March 16, 2022,

from <https://www.kpi.ac.th/knowledge/book/data/1198page=11>

- Wehachat, R. (2021). “Distance Education Management via Satellite (DLTV) in the COVID-19 Era.” *Journal of the Professional Development Association of Education Administration of Thailand*. 3(1), 29-47.
- Kanaphum, S. and Chandaeng, B. (2019). “Public Policy Leadership Theory Model. into action.” *Journal of Local Government Administration and Innovation*. 3(1), 95-115.
- Sharkansky, I. (1970). *Policy Analysis in Political Science*. Chicago: Markham.
- Inthasonthi, S. (2020). Covid-19: and online teaching, case studies, academic writing. Web Programs (COVID - 19 and Online Teaching case study: Web Programming Course), *Journal of Management Science Review*. 22(2), 203-213.
- Suksom, S. (2018). Water traffic in Bangkok. *Institute of academic journals Technology of Suvamabhum*. 4(1), 88-99.
- Thairath online. (2021). Open the source “Kao Dong Kluay”. Kindergarten students clearly answer after the teacher asks. Do you have internet at home? Retrieved 19 November 2021, from <https://www.thairath.co.th/news/society/1845036>.
- Thomas R. Dye. (1984). *Understanding Public Policy*. 3rd ed. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.
- Kongklum, U. (2018). Special Sa Kaeo Province." *Journal of Administrative Administration*. 7(1), 378-395.
- Suksawat, W. (4 November 2020). *Online learning*. (Winit Phacharoen, interviewer).
- Phacharoen, W. (2021). Educational inequality of Thai citizens of school age and the situation. Online learning in the age of COVID-19. *Journal of Panya Determination*. 6(1), 1-14.
- Wayo, W. et al. (2020). “Online teaching and learning under the epidemic situation. of the COVID-19 virus: Concepts and applications of teaching and learning.” *Journal of Ananai Center* 9. 14(34), 285-298.

